

УДК 27-732.4-675(495.02)"375"

271.2-72

DOI: 10.46793/sabornost26.013V

Оригинални научни рад

Максим Вгенопулос*

Универзитетски институт „Софија”
Међународна екуменска катедра „Патријарх Атинагора и Кјара Лубик”
Лопијано, Италија

Хришћанско јединство и Први васељенски сабор

Abstract: Чланак испитује однос хришћанског јединства и Првог васељенског сабора у Никеји (325), са посебним освртом на његове тријадолошке и еклисиолошке импликације. Полази се од тезе да појам *homoousios*, у тумачењу кападокијских отаца, не означава превасходно јединство суштине у апстрактном смислу, већ заједницу дожанских личности утемељену у монархији Оца. Овакво релационо разумевање дожанског јединства представља темељ за разумевање црквеног јединства. На тој основи, рад анализира на који начин се тријадолошки модел одражава у канонском и институционалном устројству Цркве, обликованом на Сабору у Никеји. На локалном нивоу, начело једног епископа у једном граду пројављује јединство кроз евхаристијску заједницу, у којој епископ делује као видљиви центар општења. На васељенском нивоу, саборност изражава динамичну равнотежу „једног” и „многих”, чувајући истовремено саборност сваке помесне Цркве и јединство Цркве у целини. На крају, указује се на савремену релевантност никејске теологије, чије разумевање јединства као заједнице нуди важне увиде за екуменски дијалог и културу обележену индивидуализмом и фрагментацијом. Никејска вера се тако показује као парадигма црквеног јединства.

Key words: Први васељенски сабор, хришћанско јединство, *homoousios*, Света Тројица, монархија Оца, саборност, епископ, еклисиологија.

На својој Генералној скупштини, одржаној у Порто Алегреу, Светски Савет Цркава је препознао Никејско исповедање вере као један од критеријума за пријем Цркве у чланство. Дакле, у екуменском покрету Никејски символ представља узор јединства у истинитој вери. Како би се прославио овај велики јубилеј, одржавају се конференције широм света (две су одржане у седишту Васељенске патријаршије, октобра 2022. и марта 2025. године, а једна је одржана у седишту Светског савета Цркава у новембру 2024. године) и публикују се стручни радови, а све у циљу осветљавања теолошких и канонских аспеката Никејског сабора, о чему

* maksimosvge@gmail.com

свој суд, позитиван или негативан, изражавају како Цркве тако и разне заједнице и бројни теолози.¹

У једном од таквих радова истакнуто је како се превасходни циљ комисије за Веру и поредак, приликом обележавања спомена на годишњицу Првог васељенског сабора, огледа у пројави видљивог јединства међу хришћанима, а што ће нарочито доћи до изражаја кроз дискусије о документу *Црква — ка заједничкој визији*.² Такође и митрополит Јов, у свом раду посвећеном прослави овог јубилеја, истиче:

„Први васељенски сабор заувек ће важити као парадигма за све хришћане. Сабор данас посебно надањује подељене хришћане у њиховој потрази за видљивим јединством. Имајући ово у виду Никејски сабор би могао да се посматра као заједнички именилац за целокупно хришћанство; именилац који истиче како су јединство у вери и заједница Црква две неодвојиве стварности”.³

Саборност, подједнако и у својој утемељености у Евхаристији и кроз локалне и васељенске саборе, изражава јединство Цркве. Дакле, јединство Цркве јесте основни еклисиолошки и теолошки принцип. Тако и Јеванђеље по Јовану јединство Цркве доводи у везу са самим животом Свете Тројице.

У овом кратком раду првенствено ћемо се позабавити питањем Божјег јединства. Поставља се питање: да ли јединство Божје можемо разумети помоћу термина *једносушћан* (*homoousios*) — термина који су прихватили оци сабора у Никеји и који означава једну суштину (супстанцу) — или помоћу учења о монархији Бога Оца? Затим, да ли би термин *једносушћан* могао примарно да означава заједницу и јединство личности унутар Свете Тројице? Уколико би Никејски сабор, како су то тумачили кападокијски оци, одредио јединство Божје помоћу учења о монархији Бога Оца или би термин *једносушћан* дефинисао као заједницу личности унутар Свете Тројице, какве би то импликације имало по наше разумевање еклисиологије и културе уопште?

Као што ћемо видети, Никеја није прича о минулим догађајима, него је важан чинилац у осмишљавању садашњости.

1. Јединство Божје

Поједини теолози и обични верници сматрају како Никејски сабор, служећи се термином *једносушћан*, превасходно жели да јединство Божје дефинише као једну суштину. Међутим, митрополит пергамски Јован Зизијулас показао је како никејски оци користећи се овим термином првенствено настоје да објасне како Син Божји није створење. Потребна

¹ Видети: *Ecumenical Review*, 75, 2, [2023].

² Beardsall, 2023, стр. 177.

³ Getcha, 2023, стр. 200.

су накнадна проширења и тумачења како би се ова терминологија могла употребити да опише Божје биће као такво и последично томе јединство Божје.⁴ Концепт Божјег јединства тумачен је помоћу учења о монархији Бога Оца, у складу са библијском вером: Један Бог јесте Отац. Управо су Кападокијци ти који су инсистирали на схватању Божјег јединства усмереног ка Личности Оца. Ово нам постаје јасније када имамо у виду то да је никејско вероисповедање обзнанило како је Син рођен из суштине Очево, док је Цариградски сабор (381) изоставио термин *суштина* и једноставно исповедио како је Син рођен од Оца. Уносећи ову значајну измену, Други васељенски сабор нагласио је како термин *једносуштан*, драгоцен никејским оцима, не би смео да засени изворну библијску веру, уобличену у древним крштењским формулама очуваним на Истоку — „верујем у Једног Бога Оца”, како је то митрополит Јован објашњавао.⁵ У посланици Коринћанима, апостол Павле исповеда: „ми имамо само једног Бога Оца” (1 Кор 8, 6). Оваква исповедања вере своје порекло имају у богослужбеним сабрањима ране хришћанске заједнице, укључујући ту евхаристијска сабрања и крштења.⁶ Тако и за кападокијске оце Један Бог у Светој Тројици јесте Отац,⁷ Свети Григорије Богослов каже: „Света Тројица имају једну природу, док основ јединства јесте Отац, из кога и ка коме друга двојица произлазе и коме се враћају”.⁸

Видимо, дакле, да вера у Једног Бога, који је Отац, извире из крштења и богослужбених сабрања заједнице, нарочито Евхаристије, те да свој основ има у искуству Цркве. Кроз крштење, усиновљење и утеловљење у Тело Христово настаје Црква. У Евхаристији усиновљење је остварено и само у Евхаристији можемо Бога Оца називати својим Оцем. У Евхаристији Свети Дух нас уводи у вечни однос Оца и Сина.⁹ На тај начин прихватамо начин постојања који је својствен Богу, будући да Бог постоји као слободне личности које су у заједници једна са другима, о чему говори и митрополит пергамски Јован. Оци Другог васељенског сабора унели су измену у Никејско вероисповедање и формулацију *из суштине Очево* (*ek tes ousias tou Patros*) заменили формулом *ог Оца* (*ek tou Patros*). Ова измена имала је за циљ да покаже како је порекло Сина друга личност, односно да је

⁴ Zizioulas, 2006, стр. 117–118, 180–183.

⁵ *Исѣо*, 120.

⁶ Овај стих који је апостол Павле унео у своју посланицу потиче од древног вероисповедања које је заједница произносила на својим богослужењима, о чему и пише професор Хараламбос Атмацидис, у свом необјављеном раду под насловом „Библијско наслеђе у одлукама Првог васељенског сабора и прослава хришћанске Пасхе”, а који је представио на симпозиону посвећеном годишњици одржавања Првог васељенског сабора, у организацији Васељенске патријаршије, прошлог марта.

⁷ Kelly, 1980, стр. 265.

⁸ Gregorii Theologici, *Oratio XXVIII — Theologica I*, 11 (Migne, 1858, стр. 42В).

⁹ Ζηζιούλας, 2011, стр. 11.

Његово порекло у Оцу, који рађа Сина из љубави и слободно, а не из нужности, као да је реч о природној последици суштине.¹⁰ Овде би требало напоменути како ни Отац, премда јесте узрок у Светој Тројици, ипак не представља датост другим двома личностима.¹¹

Када је реч о термину *једносуштан*, Свети Василије Велики је сматрао како овај појам означава нераскидиву, нераздељиву и неописиву заједницу дожанских личности, тј. ипостаси у Светој Тројици.¹² Свети Василије је стрепео да би термин *једносуштан* могао бити погрешно протумачен и тако доведен у везу са Савелијевом јереси, која је одрицала онтолошки садржај дожанским личностима Свете Тројице.¹³ Управо га је ова стрепња навела на уздржаност приликом употребе термина *једносуштан* за описивање Личности Светог Духа. Отуда, за Светог Василија јединство Божје изражено је кроз овакву непојмљиву заједницу. Исто тако, када апостол Јован каже да је Бог љубав, има у виду овакву заједницу љубави коју личности Свете Тројице имају међусобно. Свети Атанасије Велики, један од најзначајнијих представника никејског догословља, такође говори о односу љубави Оца и Сина: „Отац воли и жели Сина, а Син воли и жели Оца”.

Речено је већ како је Отац узрок Сина и Светог Духа, што значи да су између дожанских личности успостављени узрочни односи. Отуда Отац, будући да је узрок, онтолошки претходи Сину и јесте „већи” од Сина (Јн 14, 28) и Светог Духа. Ипак оваква јерархијска структура не доводи у питање нити одриче једнакост друге две личности, будући да поседују исту суштину као и Отац.¹⁴ О овоме говори и Свети Јован Дамаскин:

„Ако Оца називамо начелом Сина, те већим од Њега, не показујемо тиме Његову превасходност у времену или по природи у односу на Сина, кроз Којег је и векове створио, нити какву другу превасходност осим по узроку”.¹⁵

С друге стране, тачно је и то да за кападокијске оце дожанска суштину може да гарантује јединство Божје, али основ јединства јесте личност Оца. Претходно наведен цитат Светог Григорија Богослова иде у прилог овој идеји: Света Тројица поседује једну и исту природу, док је личност Бога Оца основ тројичног јединства. У сагласју са кападокијским догословљем и митрополит Јован објашњава:

„Иако кападокијски оци говоре о једној суштини Божјој доводећи је у везу са Његовим јединством, они никада нису направили исту грешку коју је

¹⁰ Видети такође Zizioulas, 2006, стр. 121, као и Исти, 1985, стр. 48–49.

¹¹ Видети: Исти, 2025, стр. 33–50.

¹² Jevtich, 1980, стр. 244. Zizioulas, 1985, стр. 134. и Исти, 2006.

¹³ Jevtich, 1980, стр. 237–238. Zizioulas, 2006, стр. 184.

¹⁴ Расправу о овој теми видети у: *Истио*, стр. 137–145.

¹⁵ Joannis Damasceni, *Expositio fidei orthodoxe* I, 8 (Migne, 1864, стр. 808D).

начинио Августин, наима никада нису уздигли једну божанску суштину изнад личности Оца или јој дали примат у односу на Њега”.¹⁶

Као што смо већ нагласили, Света Тројица јесу релациона стварност. Последично томе Отац, као узрок и принцип јединства, јесте такође релационо биће, свагда дивајући у заједници са Сином и Светим Духом.

Дакле, досадашње разматрање нам је показало како се орос вере формулисан на сабору у Никеји најбоље може разумети у светлу богословске интерпретације коју су изнедрили кападокијски оци.

На основу свега до сада реченог отвара се неколико питања: да ли се јерархијски поредак (*taxis*) и схватање Свете Тројице, према којем је Отац принцип јединства, пројављује у животу и структури Цркве? Да ли кападокијска интерпретација никејске вере у Свету Тројицу може да послужи као модел за јединство међу Црквама? Шта нам о овој теми данас говори Никејски сабор? Дакле, предстоји нам да размотримо учење о јединству Цркве.

2. Учење о јединству Цркве и сабор у Никеји

а) Локални ниво

Веома значајан канон који се непосредно тиче наше теме јесте осми канон сабора у Никеји. Овај канон, давeћи се темом рукоположења катара, установио је правило према којем у сваком граду треба да столује само један епископ. Овај темељни принцип произлази из еклисиолошког учења које захтева да јединство локалне Цркве буде видљиво и утеловљено у личности једног епископа и у једној Евхаристији. Такође, сама структура Евхаристије налаже да баш као што постоји један Бог и један Христос тако исто у једној Цркви може да буде само један епископ, који седи на „месту Бога Оца” и који јесте „икона Христова”. Тако ће и Свети Игнатије Антиохијски описати структуру Цркве на основу њене евхаристијске природе: један епископ који седи „на месту Очевом”, око његовог трона седе презвитери, а уз епископа су ђакони.¹⁷ Овакво специфично место које епископ заузима на Литургији конституише и сам јерархијски поредак, који је укоренењен у тријадологији и христологији. Наима, као што је Отац први у Светој Тројици, тако је и епископ први, будући да заузима место Очево и као што Христос јесте глава свога Тела, тако је и епископ први у сабрању, дивајући икона Христова. У вези са овим и митрополит

¹⁶ Zizioulas, 2006, стр. 118.

¹⁷ Видети: Zizioulas, 2010, стр. 243; Исти, 1985, стр. 152–153. Зизијулас тврди како су епископи од најранијих времена називани *оцима* и да се такво именовање потом преносило и на презвитере, односно на све оне који предводе служење Евхаристије. На основу ове чињенице очигледно је да је Света Тројица симболично и типолошки, а то значи стварно, присутна у Цркви. Исти, 2025, стр. 58.

пергамски Јован истиче: „Локалној Цркви је потребна глава, како у тријадолошком тако и у христолошком смислу, потребан је онај ко иконизује Оца и Христа, главу тог Тела. Отуда се примат у локалној Цркви заснива на тријадолошком и христолошком принципу”.¹⁸ Епископ као први и као „глава” мора бити један, принцип јединства локалног сабрања.

Исто тако, на основу базичних претпоставки православне еклисиологије која баштини наслеђе најранијих епоха, можемо закључити како је епископ, представљајући принцип јединства, неодвојиво повезан са својом заједницом. Овакав однос одражава одговарајућу синтезу христологије и пнеуматологије. Епископ је члан своје заједнице.¹⁹ Отац, иако је први, ипак не постоји изван односа који има са друге две Личности Свете Тројице.

Ауторитет епископа, у светлости овог учења, није јуридикчке природе, већ почива на догађају заједништва. Епископ је одговоран за своја дела која би требало да доприносе јачању заједништва и јединства у Цркви. Његово је бремене тешко, зато што служење јединству не доноси власт, већ Крст.

Еклисиологија Првог васељенског сабора служи нам као пример и као модел јединства сваке локалне Цркве, које пројављује служба епископа. Стога, оваква еклисиологија представља драгоцен допринос предстојећој расправи о визији Цркве, која ће се реализовати под покровитељством Светског савета Цркава. У оквиру ових дискусија од пресудног би значаја било посветити пажњу улози епископа и разумевању кинонијске природе Цркве. И на крају, охрабрујућа је и сама чињеница да троделна структура служби више не представља у толикој мери фактор подела међу конфесијама и да није више предмет сталних полемика које окупирају дневни ред екуменских састанака.²⁰ Све ово је могуће захваљујући веома утицајном документу „Крштење, Евхаристија и служба” („Baptism, Eucharist and Ministry” — ВЕМ), који закључује како „трострука подела служби, на епископа, презвитера и ђакона, представља израз јединства ка којем стремимо, истовремено бивајући и пут којим се јединство остварује”.

б) Јединство Цркве и институција сабора

Први васељенски сабор одиграо је одлучујућу улогу у увођењу институције сабора као начина остваривања заједнице и јединства међу локалним Црквама. Митрополит пергамски Јован је инсистирао на томе да се институција сабора не сме перципирати кроз једнообразност, већ кроз хармонију и равнотежу између локалне Цркве, схваћене као потпуне Цркве, и „саборне (католичанске) Цркве”, која се распростире по целом свету, а коју конституише јединство локалних Цркава уједињених у једно Тело.

¹⁸ Исти, 2015, стр. 30.

¹⁹ Исти, 1985, стр. 123–142

²⁰ Faith and Order Commission, 2021, стр. 58.

Овакав закључак се намеће на основу тумачења петог канона, који даје власт локалном сабору да истражи процесе који се воде против клирика или лаика, а који су изопштени од стране њиховог епископа. Евидентно је да се кроз овај канон пројављује равнотежа између саборности локалне Цркве и универзалне Цркве. Тако сабор заповеда: „они коју су одлучени од стране једног епископа не могу бити примљени од других епископа”, на основу чега је загарантована аутономија локалне Цркве и њеног епископа, на тај начин што одлука једног епископа обавезује и остале. Истовремено у истом канону се заповеда: „нека се испита да нису због малодушности, или честољубља или одбојности епископа одлучени”. Очигледно, богословска проблематика која почива у основи овог канона јесте однос локалне и универзалне Цркве, што се и пројављује у евхаристијској заједници. Стога, канон у закључку доноси и решење: у Евхаристији, која пројављује јединство локалне и универзалне Цркве, не може да учествује неко из друге локалне Цркве ако није у евхаристијској заједници са својим епископом (чиме је загарантована аутентичност тог епископа) и истовремено у заједници са осталим епископима (чиме је загарантована аутентичност сабора). Дакле, неопходност институције сабора показује се на основу саме природе евхаристијског заједништва. Како год, задатак сабора не почива на одрицању права епископа да одлучи неког појединца из свог стада, већ да размотри јесу ли мотиви за изопштење били исувише неправедни.²¹

Јединство у Цркви поистовећује се са заједницом. Оно утеловљује сапостојање *једној и мнојих*; концепт који је дубоко укоренен у живот Свете Тројице и који извире из евхаристијске природе Цркве, представљајући тако адекватну синтезу христологије и пневматологије. Тако, у Светој Тројици Отац јесте начело јединства, дивајући истовремено у односу са Сином и Светим Духом. Исто тако, саборност уједињује локалну и универзалну Цркву, доводећи у равнотежу једну Цркву и многе локалне Цркве широм света. Следствено томе и саборност се поистовећује са заједницом.

На основу четвртог канона јасно је да избор и хиротонија епископа јесте израз саборности и садејства првог епископа те области, тј. митрополита и сабора епископа те области. Иако први полаже право на потврђивање хиротоније новог епископа, ипак не поседује власт над својом браћом епископима, будући да не може сам да бира или рукополаже, без знања сабора. Ово правило потврђује и чувени 34. апостолски канон. Овај канон налаже да епископи једне области морају да изаберу и препознају свог првог, који ће им бити глава и да без њега ништа не чине, чиме се обезбеђује јединство. Међутим, будући да сваки епископ сме да „предузима само оно што се тиче његове епархије и подручних места”, први никако не може да се меша у питања одређене локалне Цркве нити да чини било шта без знања сабора, тј. многих. Видимо дакле да овај канон успоставља

²¹ Ζηζιούλα, 1980, стр. 174–175.

одређену јерархију, тј. препознаје постојање првог епископа чији ауторитет не умањује саборност сваке локалне Цркве. Односно, установа овакве јерархије не одриче саборни интегритет сваке помесне Цркве. Ова јерархија установљена је по аналогији са светотројичним начином постојања, који *gruіom* обезбеђује пун онтолошки интегритет.²²

3. Закључак

1) Први васељенски сабор установио је канонске оквире према којима у сваком граду може да стољује само један епископ, чиме је за сва времена изнедрио модел јединства Цркве на локалном нивоу. Важно је имати у виду да оно што почива у основи овог канонског начела јесте богословско и еклисиолошко учење које епископа сматра неопходним делом локалне црквене заједнице. Наиме, епископ је први — *primus* и као икона Христа и као икона Бога Оца, он је један и он је глава сабрања, он уједињује Цркву у једно Тело. Овакав игнатијевски модел, према којем епископ заузима место Очево, заснован је на Светом Писму и никејској вери, онако како су је формулисали Кападокијци. Овај модел почива на вери у унутартројични поредак, где је Отац први и јесте узрок Свете Тројице. Такође, игнатијевски модел улогу примата разуме у христолошким категоријама. Не упуштајући се у широко распрострањену дебату о библијским коренима епископске службе, неопходно је нагласити како Свети Игнатије Антиохијски, обраћајући се у посланицама другим заједницама, подразумева како су они добро упознати са природом епископске службе. Враћајући се никејској вери прихватамо и веру у тројични *taxis*, насупротив моделу који одриче постојање јерархије унутар Свете Тројице, како то предлажу новији радови. Ово је учење које нам дарују Свето Писмо и Nikeја: један Бог јесте Отац. То је јерархија која *gruіome* дарује пун онтолошки интегритет.²³

2) Nikeја нам доноси још једно важно учење: саборност јесте догађај заједничарења, схваћен као равнотежа и хармонија локалне и универзалне Цркве. Како је то објашњавао митрополит пергамски Јован, саборност локалне Цркве не сме бити угрожена од стране сабора, нити пак аутономија локалне Цркве може да обесмисли институцију сабора.²⁴ Дакле, институција сабора не може да се појми као јуридикчко тело које захтева ауторитет над Црквом. Отуда, догматске формулације које доносе васељенски сабори постају општеобавезујуће тек *након* што их прихвате све локалне Цркве. Предање православне Цркве нас учи да истина није наметнута реалност,

²² Ову тему изложили смо у раду „Примат и Васељенска патријаршија”. Рад је представљен на конференцији посвећеној успоми на митрополита пергамског Јована Зизијулса, у организацији Васељенске патријаршије, новембра 2024. године у Константинопољу. Рад је писан на грчком језику и није објављен.

²³ Zizioulas, 2006, стр. 140, 146–147.

²⁴ Ζηζιούλα, 1980, стр. 174.

већ стварност заједничарења која извире из слободне размене и сусрета унутар Тела Христовог.

Показали смо и како Први васељенски сабор схвата избор и рукоположење епископа као дело сабора, дело у ком садејствују први и сви остали епископи. Последично томе, први никада не дела сâм за себе, мимо осталих епископа, већ искључиво у оквиру сабора. Исто тако ни остали епископи не могу ништа чинити без свог првог. Веома је важно имати свагда у виду ово учење, нарочито данас када се воде плодне расправе унутар Римокатоличке Цркве о односу примата и саборности. Можемо слободно нагласити како су ове расправе плод искреног дијалога Римокатоличке и Православне Цркве.

3) Термин једносуштан — *homoousios* носи сотириолошки потенцијал, будући да изражава нестворену природу друге Личности Свете Тројице; Христос јесте Бог, а та чињеница чини *theosis* — обожење могућим и на тај начин и спасење човека и читаве творевине. Међутим, овај термин сугерише и нешто још дубље. Наиме, Бог јесте заједница љубави личности. Уколико је Бог нераскидива заједница личности које се воле и које се у љубави познају, тада човек може да учествује у божанском животу искључиво као личност која воли (1Јн 4, 8).

У Евхаристији имамо искуство односа љубави Оца и Сина, будући да деловањем Светог Духа постајемо деца Божја по благодати и пружа нам се могућност да Оца Исуса Христа називамо својим Оцем. Дакле, учествујемо у овом односу љубави Оца и Сина, те нас на тај начин Отац у личности Сина препознаје као своју децу, јединствену и непоновљиву. На овај начин се човек остварује као икона Божја.

Ова неодвојива заједница Свете Тројице описана је богословским термином перихорезе, којом изражавамо начин на који Личности бивају уједињене, истовремено не губећи своје особености и различитости. Видимо, дакле како у светотројичном начину постојања другост и заједница сапостоје. Бог је Један а истовремено и Света Тројица. Јединство Божје загарантовано је монархијом Бога Оца и заједницом три Личности.

На основу сведочења Светог Макарија Египатског, пакао и вечна смрт се очитују кроз стање изолације и отуђености. Тамо уопште нема личносне заједнице међу људима. Насупрот томе, у Божјем бићу и у Евхаристији заједница и другост сапостоје и међусобно се потврђују. Отуда се и служба епископа показује као принцип јединства, тако што епископ спречава да другост — а то су бројни чланови заједнице који представљају различите дарове и службе — постане фактор раскола. Управо из тог разлога Први васељенски сабор није допустио присуство више од једног епископа у једној Цркви.²⁵

²⁵ Zizioulas, 2006, стр. 8–9.

У савременој култури индивидуализма, где срећа и добробит појединца јесу доминирајуће идеје, предокушамо мучења која је описао Свети Макарије. Данас више комуницирамо са машинама, него једни са другима, лицем к лицу, чиме се удаљавамо од тријадолошког начина постојања. Људи су потпуно усредсређени на технолошки напредак, не остављајући нимало простора за срдачне личне сусрете. Дубоко укорењен патолошки страх од другог човека и од свега што је различито додатно се повећава пред искушењима мултикултурализма и глобализације. Томе додатно доприноси и широко распрострањена урбанизација, услед које људи све више живе у анонимности и усамљености иако су настањени у мегалополисима.

Тријадолошки модел заједнице и другости, формулисан на Никејском сабору и изражен термином *јегносушијан*, пројављује се кроз евхаристијску природу Цркве. Верујемо да овако доживљено јединство Цркве може да надахне свеопште хришћанско јединство. И оно најважније, овакав модел гарантује јединство Цркве, које пак има непосредне егзистенцијалне и антрополошке импликације — „да и свет верује” (Јн 17, 21). На основу таквог учења о јединству можемо да се усмеримо ка мисији и заједничком деловању у свету. На крају крајева, јединство Цркве и јединство мисије не могу се раздвојити. За екуменски покрет који данас изгледа клонуо, застарео и превазиђен, јубилеј Никејског сабора нуди нам могућност да обновимо нашу наду и посвећеност у изградњи црквеног јединства — „да и свет верује”.

Литература

- Beardsall, S. (2023). Living the Apostolic Faith Together Today. *The Ecumenical Review*, 75, 2, 172–184.
- Faith and Order Commission (yp.). (2021). *Common Threads*. Geneva: World Council of Churches.
- Getcha, J. (2023). The Actuality of the Council of Nicaea. *The Ecumenical Review*, 75, 2, 185–202.
- Jevtich, A. (1980). Between the “Nicaeans” and the “Easterners” the “Catholic” Confession of Saint Basil. *St. Vladimir’s Theological Quarterly*, 24, 235–248.
- Kelly, J. N. D. (1980). *Early Christian Doctrines*. London: Adam & Charles Black.
- Migne, J. P. (yp.). (1858). *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca*. Paris.
- Migne, J. P. (yp.). (1864). *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca*. Paris.
- Zizioulas, J. (1985). *Being as Communion: Studies in Personhood and the Church*. Crestwood. New York: St. Vladimir’s Seminary Press.
- Zizioulas, J. (2006). *Communion and Otherness: Further Studies in Personhood and the Church*. London: T&T Clark.
- Zizioulas, J. (2010). *The One and the Many: Studies on God, the Church, and the World Today*. Los Angeles: Saint Sebastian Orthodox Press.
- Zizioulas, J. (2015). Conciliarity and Primacy. *Θεολογία*, 86, 2, 19–33.
- Zizioulas, J. (2025). *Knowing as Willing: The Ontology of Person, Nature and Freedom*. Los Angeles: Saint Sebastian Orthodox Press.
- Ζηζιούλα, Ι. (1980). Ὁ Συνοδικὸς θεσμὸς: Ἱστορικά, ἐκκλησιαστικά καὶ κανονικά προβλήματα. Ὑ Τιμητικὸ Ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν (стр. 161–190). Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Γρηγόρη.
- Ζηζιούλας, Ι. (2011). *Ευχαριστίας ἐξεμπλάριον*. Μεγάρων: Ευεργέτις Ι. Μ. Αγ. Παρασκευής Μαζίου.

Maximos Vgenopoulos

Sophia University Institute
International Ecumenical Chair “Patriarch Athenagoras and Chiara Lubich”
Loppiano, Italy

Christian Unity and the First Ecumenical Council

This paper examines the relationship between Christian unity and the First Ecumenical Council of Nicaea (325), with particular attention to its Trinitarian and ecclesiological implications. It argues that the Nicene term *homoousios*, as interpreted by the Cappadocian Fathers, should not be understood primarily in ontological or essentialist terms, but as expressing the communion of divine persons grounded in the monarchy of the Father. Such a relational understanding of divine unity provides a theological foundation for ecclesial unity. Building on this framework, the study explores how the Trinitarian model is reflected in the canonical and institutional structures established by Nicaea. At the local level, the principle of one bishop per city manifests unity through the Eucharistic community, where the bishop functions as the visible center of communion. At the universal level, the synodal institution embodies a dynamic balance between the “one” and the “many”, preserving both the catholicity of each local Church and the unity of the Church as a whole. Finally, the paper highlights the contemporary relevance of Nicene theology, suggesting that its vision of unity as communion offers critical insights for ecumenical dialogue and modern culture, marked by individualism and fragmentation. The Nicene faith thus emerges not merely as a historical doctrine, but as a living paradigm for Christian unity.

Key words: First Ecumenical Council, Christian unity, *homoousios*, Holy Trinity, Monarchy of the Father, synodality, bishop, ecclesiology.

Датум пријема чланка: 11. 10. 2025.

Датум прихватања чланка за објављивање: 08. 06. 2026.